

Til

Nasjonalparkstyret for Blåfjella-Skjækerfjella-Lierne

Steinkjer, 27.03.25

Høringsuttalelse til utkast revidert FVP for Skjækra LVO –fra Skjækra, Sottjønnå og Skjellivatnet hytteeierforeninger

Vi viser til høring av revidert forvaltningsplan (FVP) for Skjækra landskapsvernområde (LVO) i kommunene Steinkjer og Snåsa, oversendt fra Blåfjella-Skjækerfjella-Lierne nasjonalparkstyre i brev datert 04.02.2025 (ref. 2025/1834).

Dette er en felles høringsuttalelse fra de tre hytteeierforeningene som organiserer nær alle hyttene som ligger i Skjækra LVO, nemlig Skjækra, Sottjønnå og Skjellivatnet hytteeierforeninger, heretter kalt hytteeierforeningene.

Høringsuttalelsen består av to deler:

1. Om revisjonsprosessen så langt
2. Konkrete innspill og kommentarer til høringsutkastet

Om prosessen fram mot høringsutkastet som nå foreligger

Hytteeierforeningene har siden 2022 i flere runder gitt både skriftlige og muntlige innspill i prosessen knyttet til revisjon av FVP for Skjækra LVO. Vi viser bl.a. til skriftlig innspill datert 21.04.2023 og muntlige innspill gitt på gjenoppstartsmøtet i regi av nasjonalparkstyret den 03.10.2022 samt en del e-postkorrespondanse. Hytteeierforeningene er usikre på om innspillene i det hele tatt har blitt vurdert, da vi ikke kan se å ha mottatt tilbakemeldinger på disse innspillene. Vi registrerer også at det ikke finnes spor av innspillene våre i høringsutkastet. Hytteeierforeningene mener det er urovekkende at innspill underveis i prosessen ikke er blitt vurdert, hensyntatt eller kvittert ut.

Hytteeierforeningene påpeker at forvaltningsloven er gjeldende for all myndighetsutøvelse som skjer på det offentliges vegne, jmfør § 1 i loven. Om saksbehandlingstid og foreløpige svar, lyder § 11 a første ledd slik: *«Forvaltningsorganet skal forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold.»*. Lovparagrafen gjelder alle typer saker og avgjørelser, ikke bare enkeltvedtak. I prosessen med revidert FVP og innkomne innspill fra hytteeierforeningene, er nasjonalparkstyret derfor lovmessig forpliktet til å vurdere de innkomne innspillene, ta stilling til hvordan de skal vektlegges i saken og gi en tilbakemelding til hytteeierforeningene. Det følger i tillegg av god forvaltningsskikk at skriftlige henvendelser skal besvares innen rimelig tid.

Konkrete innspill og kommentarer til høringsutkastet

Drøftinger og begrunnelser

Hytteeierforeningene påpeker at det i denne høringen mangler et dokument som redegjør for drøftinger, avveininger og begrunnelser som er lagt til grunn for selve høringsutkastet. Etter det hytteeierforeningene erfarer er det vanlig at det er åpenhet omkring de avveininger som er lagt til grunn. Dette ville også ha forenklet høringsinstansenes arbeid i saken betraktelig.

Bebygd areal (BYA) (retningslinje ID 4)

Under forvaltningsmyndighetens retningslinjer og punktet ombygging/utvidelse av eksisterende bygninger (ID 4) framgår det at *«Fritidshytte og bod/uthus/anneks kan ikke til sammen overstige bebygd areal (BYA) på 80 m².»*

Verneforskriften for Skjækra LVO ble vedtatt i 2004. I gjeldende FVP (2006) står det i kap. II *Praktisering av vernebestemmelsene* i punkt 4.1 om *Retningslinjer og oppfølging ved byggevirksomhet* at *«e) Fritidshytte og uthus kan ikke til sammen overstige bebygd areal (jfr Norsk standard 3940) på 80 m².»*

Ifølge datidens veileder fra Miljøverndepartementet om grad av utnytting (1997) inngikk ikke *«utvendig trapp ved inngang»* og *«bygningssdeler som ikke, eller bare ubetydelig, går over terrengnivå, f. eks. lyssjakt, utvendig kjeller- trapp, terrasse, gårds plass over kjelleretasjer»* i BYA-definisjonen.

Regjeringens gjeldende veileder om grad av utnytting (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014) fastslår at følgende skal medregnes i BYA i iht. NS3940:

«konstruksjoner og bygningssdeler som stikker mer enn 0,5 m over terrengets gjennomsnittsnivå rundt konstruksjonen/bygningssdelen skal medregnes i bebygd areal (BYA). Det er kun den del av konstruksjonen/bygningssdelen som stikker mer enn 0,5 m over terrengets gjennomsnittsnivå som medregnes. Slike konstruksjoner og bygningssdeler kan være terrasse, utvendig trapp, svømmebasseng, plan delvis under terreng o.l.»

Dagens BYA-definisjon omfatter altså mer enn BYA-definisjonen på vernetidspunktet og vedtakstidspunktet for gjeldende FVP. Å definere at maksimal BYA iht. dagens definisjon av BYA skal være 80 m² er i så måte en reduksjon av hva som er gjeldende i dagens FVP. Å tillate at maksimal BYA i fremtiden skal være 90 m² er en god tilnærming til å møte konsekvensen av endring i BYA-definisjonen siden tidspunktet for vedtak av gjeldende FVP.

Hytteeierforeningene er kjent med at Nasjonalparkstyret tidligere i revisjonsprosessen gikk inn for 90 m², men at Miljødirektoratet skal ha gitt klare signaler på at dette ikke vil aksepteres. Hytteeierforeningene etterlyser en faglig begrunnelse for dette da det er vanskelig å se at en endring fra dagens 80 m² til 90 m² påvirker verneformålet, jmfør verneforskriften (2004) § 2:

“Formålet med Skjækra landskapsvernområde er å ta vare på et egenartet og vakkert naturlandskap. Fjellskogen innover mot Skjækerfjella og i tilknytning til luser og bekkedaler, samt den særegne vegetasjonen i den sørvendte lia mot Grønlihø, er en vesentlig del av landskapets egenart og verdi. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.”

Jamfør § 3 punkt 1.1 om inngrep i landskapet framgår det at:

“Området skal vernes mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.”

Hytteieierforeningene ser ikke at en økning av BYA fra 80 til 90 m² fører til en vesentlig endring av landskapets art, spesielt ikke når man legger til grunn forskjeller i BYA-definisjon fra vernetidspunktet og vedtakstidspunktet for gjeldende FVP mot dagens definisjon. Med bakgrunn i dette mener hytteieierforeningene at Nasjonalparkstyrets opprinnelige forslag på 90 m² skal legges til grunn.

Hytteieierforeningene mener det er positivt at det brukes BYA og NS3940 sin definisjon på dette. Hytteieierforeningene stiller imidlertid spørsmål ved at det i FVP står at «*BYA (bebygd areal) er summen av bebygd areal for alle bygninger, bygningsdeler og konstruksjoner over bakken, og måles ved utvendig kledning (NS 3940:2012 OG TEK17).*» Dette er ikke i tråd med regjeringens veileder om grad av utnytting (2014), som altså fastslår at følgende skal medregnes i BYA i NS3940:

«konstruksjoner og bygningsdeler som stikker mer enn 0,5 m over terrengets gjennomsnittsnivå rundt konstruksjonen/bygningsdelen skal medregnes i bebygd areal (BYA). Det er kun den del av konstruksjonen/bygningsdelen som stikker mer enn 0,5 m over terrengets gjennomsnittsnivå som medregnes. Slike konstruksjoner og bygningsdeler kan være terrasse, utvendig trapp, svømmebasseng, plan delvis under terreng o.l.»

Videre mener vi at følgende formulering er uklar, så den bør helst strykes eller omformuleres slik at den er forståelig:

«Det kan ikke gis dispensasjon for platting/terrasse/trapp som ikke er en del av bygningens BYA i dag med hjemmel i verneforskriften.»

Hytteieierforeningene ser ikke at høringsutkastet omtaler nye bygg, som skjer etter for eksempel riving av gamle bygg. Høringsutkastet omtaler heller ikke bygging av naust. Høringsutkastet omtaler bare ombygging/utvidelse av eksisterende bygninger. Hytteieierforeningene antar at dette må være en forglemmelse og regner med at dette tas inn i FVPen. Denne gjør at det er nødvending med en ny høringsrunde når utkast til bestemmelser for nye bygninger foreligger.

For øvrig har høringsutkastet i tiltaksdelen listet opp følgende tiltak med prioritet 8:

«Stimulere til bruk av fellesnaust. Dette inkluderer å stimulere til å bygge landskapsvennlige naust som kan huse flere båter [...]».

Maksimalt BYA for nye naust må framgå av FVPen. Dette gjelder både enkeltnaust og fellesnaust. BYA på naust må tilpasses slik at det mulig å lagre båter som er opp til 6 meter.

Forslag til ny formulering:

BYA (bebygd areal) er summen av bebygd areal beregnet i tråd med NS3940:2012, jamfør regjeringens veileder om grad av utnytting (2014).

Samlet bebygd areal (BYA) per hyttetomt/hyttetun kan ikke overstige 90 m². Naust skal ikke inngå i dette arealet.

BYA for enkeltnaust kan ikke overstige 18 m², dersom naustet er beregnet på en båt.

BYA for fellesnaust kan ikke overstige 18 m² per seksjon/eierandel.

Normen blant hyttene (Bygg og installasjoner under overskriften Bruk og historikk)

Kommunikasjon

Kommunikasjon på hyttene i landskapsvernområdet er avgjørende for sikkerheten, både for hyttens gjester og for eventuelle redningsmannskaper som kan bli involvert i en nødsituasjon. Fjellområdene er isolerte, og værforholdene endrer seg raskt, noe som gjør pålitelig kommunikasjon til et viktig sikkerhetstiltak. Ulykker kan skje når som helst, og å ha et pålitelig kommunikasjonsmiddel tilgjengelig kan være livsviktig. Enten det er en skade, en nødsituasjon som krever evakuering, eller ekstremt vær er kommunikasjon avgjørende for å varsle redningsmannskaper eller andre i området og få hjelp raskt.

I fjellområdene er værforholdene ofte uforutsigbare, og raske endringer kan føre til farlige situasjoner. Å ha mulighet til å motta værvarsler og oppdateringer gjør det mulig for hyttens gjester å planlegge aktiviteter bedre og unngå farlige situasjoner som kraftig snøfall, stormer eller uvær. God kommunikasjon kan også bidra til å forhindre farlige situasjoner som oppstår på grunn av feil eller misforståelser. Hvis folk vet hvor de er, hva de skal gjøre, og hvordan de kan få hjelp, kan risikoen for ulykker reduseres betydelig.

Hyttene i landskapsvernområdet har vanligvis parabolantenne på vegg, DAB-radio og ekstern antenne for mobilsignal på hyttene for best mulig kommunikasjon. Dette er løsninger som fungerer av og til, men ikke alle steder i landskapsvernområdet. Det er viktig å påpeke at teknologien endrer seg raskt og dermed også løsningene som muliggjør kommunikasjon. For eksempel finnes det nå satellittløsninger som muliggjør en løsning som erstatter både parabolantenne på vegg, DAB-radio og vegg/takmontert antenne for mobilsignal på hytta. Hytteeierforeningene mener det er viktig at det ikke gis begrensninger i FVPen som hindrer overgangen til ny og bedre teknologi for kommunikasjon. Ny og bedre teknologi vil kunne fremme en mer stabil kommunikasjon, redusere behovet for flere systemer og potensielt gi en mer bærekraftig og energieffektiv løsning.

Vinduer

«At vedlikeholdet skal være i tradisjonell byggeskikk vil si at materialvalg, vinduer, piper, fargesetting m.m., følger det som er tradisjonen for området, i samsvar med standard på vernetidspunktet.»

Hytteeierforeningene er kjent med at det er bygd, ombygd og planlagt bygd hytter i verneområdet med store vindusflater (for eksempel nye Nåvasshytta og flere andre hytter). Hytteeierforeningene mener det er en selvfølge at det blir en likebehandling av alle søkere for dette punktet, og ser ikke at standard på vernetidspunktet nødvendigvis reflekterer utsagnet om "enkle vinduer" i normen blant hyttene.

Solcellepanel

For å minimere størrelsen og antall solcellepaneler, er det viktig at solcellepanelet plasseres på den delen av hytta med optimal solinnstråling. Solcellepaneler genererer mest strøm når de får direkte sollys i lengst mulig tid. Ved å plassere panelene på en vegg som vender mot sør og har minimalt med skygge fra trær eller bygninger, kan du få mest mulig solinnstråling, spesielt midt på dagen når solen står høyest. Dette kan innebære at solcellepaneler også bør kunne plasseres på eller i tilknytning til tak. Dette vil minimere eller eliminere bruken av aggregat som ekstra energikilde og følgelig redusere unødvendig støy og forurensning. Dette vil bidra til både økonomiske og praktiske fordeler, samtidig som man får en mer bærekraftig energiløsning.

Normen blant hyttene, forslag til endring:

«Normen blant hyttene i landskapsvernområdet er saltak, solcellepaneler på yttervegg eller tak, kommunikasjonsantenner på vegg eller tak, mørkt tak eller torvtak, mørk naturfarge på ytterveggene og bygg i en etasje».

Punktfeste (retningslinje id 2)

Hytteeierforeningene har ved flere anledninger i prosessen fram mot det foreliggende høringsutkastet spilt inn at hytteeierens rettigheter ved et punktfeste er sammenlignbart med en festetomt på 1 dekar (noe som for øvrig også legges til grunn ved beregning av eiendomsskatt). Dette er slått fast av Oslo Tingrett (<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1996-12-20-106>), og ikke bestridt i ettertid. Denne dommen gir hytteeiere sterke rettigheter innenfor 1 dekar (radius), noe som må respekteres selv i et landskapsvernområde. Det siktes da til hytteeiers handlingsrom for å gjennomføre enkle tiltak uten søknad og godkjenning. Eksempler på slike tiltak kan være løpende vegetasjonskontroll, enkel drenering rundt bygninger, etablering og vedlikehold av hoppesteiner og klopper, vedlikehold av hytter for å møte de til enhver tids byggetekniske krav (som oppgradering av pipehatter for å ivareta brannsikkerhet), fornying av installasjoner for kommunikasjon, solcellepaneler og vinduer m.m. Frittstående installasjoner, for eksempel for solcelleanlegg og vindmøller, er ikke unntatt søknadsplikt.

Forslag til ny formulering:

Tiltak som ikke krever søknad: Innenfor et punktfestes areal på 1 dekar kan hytteeier gjennomføre enkle tiltak uten søknad.

Eksempler på slike tiltak er løpende vegetasjonskontroll, enkel drenering rundt bygninger, etablering og vedlikehold av hoppesteiner og klopper, vedlikehold av hytter for å møte de til enhver tids byggtekniske krav, fornying av installasjoner for kommunikasjon, solcellepaneler og vinduer m.m. Frittstående installasjoner, for eksempel for solcelleanlegg og vindmøller, er ikke unntatt søknadsplikt.

Vedhogst (retningslinje id 10)

I høringsutkastet pekes det på at gjengroing er en av de viktigste truslene i verneområdet. Dette samsvarer med hytteeierforeningene sine oppfatninger.

Det finnes bare to kjente og effektive tiltak for å bremse eller reversere gjengroing; hogst og beiting.

I dagens gjeldende FVP er det ikke søknadsplikt for vedhogst. I høringsutkastet innføres søknadsplikt for vedhogst (retningslinje ID 10). Dette betyr at det i den reviderte FVPen legges opp til strengere regulering av ett av to tiltak som faktisk kan motvirke gjengroing. Hytteeierforeningene stiller spørsmål ved om dette er gjennomtenkt og mener FVPen i langt større grad burde stimulere til økt hogst av ved til hytter/setrer.

I høringsutkastets tiltaksplan framgår det riktignok at det skal stimuleres til “vedhogst i kulturskog for å få en naturlig dynamikk i disse skogsområdene”. Etter hytteeierforeningenes syn vil slik stimulering ha liten eller ingen påvirkning på den generelle gjengroingstrusselen i verneområdet. Det er også viktig å påpeke at vedhogst i kulturskogen, som befinner seg langs akse Vintertjønna - Rognåsen, vil medføre betydelig mer terrengtransport og motorisert ferdsel enn vedhogst nærmere hytteområdene.

Hytteeierforeningene foreslår derfor at søknadsplikt for vedhogst til hytter/setre tas ut og at dagens retningslinjer i gjeldende FVP for slik hogst videreføres. Vedhogst skal uansett ikke skje uten grunneiers tillatelse.

Etter det hytteeierforeningene kjenner til må det til omfattende og godt planlagte hogster i kulturskogområdene for å bringe tilbake en “naturlig dynamikk” på disse arealene. Hogst i et slikt omfang bør initieres av forvaltningsmyndigheten og er snarere en næringsmessig hogst for grunneiere, enn vedhogst til hytter/setre. I tiltaksplanen kan det derfor vurderes tiltak som stimulerer grunneiere til næringsmessig hogst av kulturskogen.

Om samhandling med kommunene - under Forvaltning

Vi foreslår at alle søknader sendes til kommunen og at kommunen videresender til forvaltningsmyndigheten ved behov. Dette forutsetter at kommunen ikke pålegger gebyr til hytteeier for videresending/koordinering. Det må være enklere å lære opp noen saksbehandlere i kommunene, enn å lære opp hundre hytteeiere.

Avslutningsvis har hytteeierforeningene følgende kommentarer

Rådgivende utvalg (Forvaltningsmyndighetens oppgave)

Hytteeierforeningene er i dag representert i rådgivende utvalg. Dette må videreføres. Vi etterlyser at hytteeierforeningene står listet opp blant de mange brukerinteressene.

Ramsar-status (Områdefakta)

Skjækra landskapsvernområde har ikke status som Ramsar-område, så her skal det stå *Nei*.

Eierstruktur – Hytter (Bruk og historikk)

«Det er et betydelig antall festetomter med hytter langs Svillestien og i områdene rundt Åsvatnet, Skjelbreia, Skjækervatnet/Skæhkerenjaevrie og Sottjønnin.»

Det bør i FVP framgå det eksakte tallet på hvor mange hytter som inngår i LVO. Å bruke ordet *betydelig* slik det står i høringsutkastet om antall hytter er å gi eksisterende hytteomfang en ufortjent negativ omtale. Vi minner om at hyttene var der allerede på vernetidspunktet. Området ble altså funnet å ha høye nok verneverdier til å kunne vernes med det hytteomfanget som da var og fortsatt er.

I opplistingen bør det også nevnes at det er hytter i området rundt Andreastjønnna.

Eierstruktur – Naust (Bruk og historikk)

Det må framgå at det også er festetomter for naust og at det er eksisterende naust i Skjækra LVO.

Friluftsliv (Bruk og historikk)

«Ferdselstillinger de siste åra viser betydelig bruk av området.»

Hva er betydelig bruk av området? Vi oppfordrer til at det i FVP brukes faktabaserte tall. I dette tilfellet har man jo faktisk konkrete målinger av antall passeringer, og da bør disse oppgis i stedet for å legge opp til synsing. Samtidig bør det opplyses hvor det har stått ferdsestellere og i hvilke perioder. Det bør samtidig framgå dersom ferdsestillingen er gjort i år med «10 på topp» i Steinkjer og hvordan dette påvirker representativiteten for tallene.

Jakt og fiske (Bruk og historikk)

«Det drives bestandsrettet forvaltning på jaktbart vilt.»

Det kan leses som at forvaltningen er bærekraftig, noe det er det store uenigheter om. Det er ryddig om FVP utelater den setningen. Den er dessuten overflødig, da det i de neste setningene beskrives at jakt og fiske reguleres av både nasjonale lover og lokale bestemmelser.

Tiltak med prioritet 10 (Tiltaksplan)

«Vurdere skilting, merking og tilrettelegging til stier og områder man ønsker ferdsel, og der det av sikkerhetsmessige årsaker bør tilrettelegges. F.eks. skilting til brua ved Stubben, skilting til vadeplassen ved Skjelbreia og bro over Skjelbreia.»

I denne sammenheng bør også oppgradering av eller ny bru som erstatning for eksisterende bru over Stubben (mellom Åsvatnet og Skjelbreia) inngå. Denne brua er moden for

utskiftning grunnet bruens tekniske tilstand. Det må videre presiseres at "bro over Skjelbreia" er bro over elva mellom Skjelbreia og Skjækervatnet.

Fysiske og digitale trimposter

Hytteieierforeningen savner at det i høringsutkastet står noe om trimposter, både fysiske og digitale.

I *Friluftsliv* under overskriften *Bruk og historikk* står følgende:

«Økt ferdsel og annen menneskelig aktivitet i verneområdet kan gi slitasje på vegetasjon og forstyrrelser på sensitive arter og reindriftas naturgrunnlag. Friluftslivet og samfunnet er i stadig endring, så en kan forvente nye problemstillinger etter hvert som tiden går og nye trender etablerer seg.»

Trimposter lokker gjerne til seg flere personer, slik at det blir økt ferdsel og slitasje i verneområdet m.m. Iht. verneforskriften § 1-1 om *Inngrep i landskapet* er det «forbud mot [...] oppsetting av skilt [...]». Verneforskriften gir altså et tydelig forbud med fysiske trimposter, og FVP bør derfor beskrive dette.

Digitale trimposter er gjenstand for diskusjon mtp. om de inngår i begrepet organisert ferdsel/større arrangement eller ikke. I forbindelse med Miljødirektoratets tilrådning om vern av skog med forslag til verneforskrift for Liaberga i Stjørdal ifm. utvidelsen av naturreservatet (01.09.2023, ref.nr. 2023/7523), inkluderte verneforskriften følgende bestemmelse (§ 3 bokstav d) vedrørende trimposter:

«Bruk av naturreservatet til større arrangementer, herunder utplassering av trimposter er forbudt.»

Verneforskriften til Skjækra LVO § 4.2 sier at «Bestemmelsen i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten [...]». Altså bør man i FVP for Skjækra LVO kunne si noe om digitale trimposter, som gjør at vernemyndigheten kommer i inngripen med etablering av slike.

Eystein Utheim

leder Skjellivatnet hytteieierforening

Ola Ystad

leder Sottjønnahytteieierforening

Kari Trøan Aune

leder Skjækra hytteieierforening

Referanser

Friluftsløven – fril. (1957, 1. juli). *Lov om friluftslivet* (LOV-1957-06-28-16). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1957-06-28-16>

Forskr. Skjækra/Skæhkerenjohke landskapsvernomr. (2004). *Forskrift om verneplan for Verdal-Snåsa-Lierne. Vern av Skjækra/Skæhkerenjohke landskapsvernområde, Steinkjer og Snåsa kommuner, Nord-Trøndelag fylke.* (FOR-2004-12-17-1692). Lovdata.
<https://lovdata.no/forskrift/2004-12-17-1692>

Forvaltningsloven – fvl. (1970). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker* (LOV-1967-02-10). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1967-02-10>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2014. 20. januar). *Veiledning – Grad av utnytting.* https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/boby/grad_av_utnytting.pdf

Miljødirektoratet (Direktoratet for naturforvaltning). (2006, 28. mai). *FVP for Skjækra/Skæhkerenjohke landskapsvernområde.*
https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files/blafjella_skjaekerfjella_lierne/FVP-Skjaekra-vo.pdf

Miljøverndepartementet. 1997, 1. juli. *Veileder – Grad av utnytting* (T-1205).
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/md/vedlegg/veiledninger-og-brosjyrer/t-1205.pdf>